

Mai întâi trebuie să arătăm că izvoarele timpului nu atestă în mod expres moartea lui Ghencea, ci, în primul rând, pe cea a lui Sava. Contraziceri găsim chiar la unul dintre primii istoriografi ai anului 1821, care la 11 ani îl văzuse pe Tudor Vladimirescu, D. Papazoglu. El ne relatează într-un fel, în 1873, tăierea lui Sava, după un manuscris găsit în colecțiunea părintelui său Andrei N. Papaz, și în altfel, în 1892, după o mărturie directă⁴⁰.

Necunoscînd tradițiile bulgărești și lucrările istoriografilor bulgari, care tratau această problemă, istoriografia română a luat drept sigură «moartea lui Ghencea». Părerea noastră e că nu s-au reflectat îndeajuns asupra unor documente în care reapare Ghencea, participantul la răscoala din 1821. Astfel, principalul izvor luat drept bază pentru «moartea» lui Ghencea e raportul consulului prusian Kreuchely, care afirmă că «moartea» lui Ghencea a avut loc la 19 august. Acest raport n-a fost alcătuit pe baza unor lucruri văzute personal de consul, ci pe mărturia cavazului (straja de la poarta consulatului prusian). Aceasta, după vizita pe care o făcuse la silictarul (aghiotantul) pașei de Silistra și unde Kreuchely văzuse pe Sava, Mihali și Ghencea înainte de plecarea lor la Chehaia. Pe drum, el remarcă «o zarvă nebună printre turci care alergau din toate părțile pe jos și călare»⁴¹. Presimțind ceva neobișnuit, Kreuchely scrie: «Indată ce m-am întors, am trimis pe cavazul meu să culeagă informații. El se întoarce repede (subl. n.) și trăgîndu-mă de-o parte mă înștiință că au fost omorîți Sava, Mihali și Ghencea... Zarva continuă...»⁴².

În sfîrșit, un document, asupra căruia s-a stăruit tot atît de puțin, confirmă după părerea noastră afirmațiile istoriografiei și tradițiilor populare bulgare. E vorba de raportul lui Kreuchely către von Miltitz, din 26 iulie 1825 «despre hoțiile din Muntenia»⁴³. Se vorbește acolo despre o întîmplare puțin obișnuită, care ține mai mult de aventură decît de hoție. Kreuchely comunică lui von Miltitz că, grație măsurilor drastice luate de Ahmet-Aga, au încetat hoțiile, iar hoții s-au risipit unii în Moldova, unii în Transilvania, iar alții în Bulgaria și Serbia...⁴⁴. Între acești «hoți», de fapt (în majoritate) haiduci, credem că își găsisse, adăpost Ghencea după măcelul lui Sava și al unora dintre însoțitorii săi.

⁴⁰ În prima lucrare (*Evenimentele insurecțiunii elene și răscularea lui Tudor Vladimirescu cerînd drepturile romînilor în anul 1821*, București, 1873, p. 9), el scrie că li s-a tăiat la toți trei capetele, iar în a doua (*Istoria fondării orașului București...* Buc., 1892, p. 82), pe baza celor spuse de vistierul Mihai din Pitești, care fusese vâtaf de curte al lui Belu, în casele căruia a asistat ca martor ocular al întîmplării, el scrie că numai lui Sava i s-a tăiat capul. E foarte posibil ca Ghencea să fi fost numai rănit, iar turcii să nu fi tăiat capetele și celorlalți doi. Prefăcîndu-se mort, sau fiind cîteva clipe leșinat, Ghencea a putut foarte bine să se folosească de învălmășeala produsă și de plecarea precipitată a turcilor, pentru a se salva mai întîi sub un pod al Dîmboviței. După ce s-a vindecat, sau îndată ce a putut, Ghencea a luat calea codrului, cum au făcut și alți participanți la răscoală, devenind haiduc. Pentru moment el dispăruse și de aceea a fost considerat, de către mulți, mort.

⁴¹ Hurmuzaki, X, p. 124.

⁴² *Ibidem*. Un alt raport din 12 aprilie 1823 al aceluiași consul prusian, care avea și intenția de a scrie o lucrare asupra evenimentelor din 1821 (vezi Hurmuzaki, X, p. LIV, pp. 294—301) intitulată «Essai historique, politique et statistique de la Valachie», vorbește, despre «fratele căminarului Sava» (*Ibidem*, p. 222), fără să-i spună pe nume, ca despre unul dintre locotenenții haiducului Jianu, «care figuraseră în revoluție» (*Ibidem*). Se afirmă încă un lucru semnificativ: că oamenii lui Jianu erau în majoritate «albaneji scăpați de paloșul turcesc» (*Ibidem*).

⁴³ Hurmuzaki, X, p. 330.

⁴⁴ *Ibidem*.